

З огляду на викладене, об'єктивно необхідною виглядає конкретизація тих суб'єктів, які поряд з органами виконавчої влади й місцевого самоврядування, можуть бути задіяними в реалізації публічних функцій. З цією метою, наприклад, в європейській науці адміністративного права розроблені такі категорії, як публічно-правові установи й публічно-правові фонди [10, 283-289]. Вважаємо, що подібний підхід може бути застосовано й в Україні, тим паче, що суб'єкти, які входять до категорій публічно-правової організації чи публічно-правового фонду, існують і в нашій державі. Йдеться, наприклад, про державні й комунальні лікувальні установи, навчальні заклади, державні підприємства "Укрпошта", "Укрзалізниця", комунальні підприємства, які забезпечують водопостачання, водовідведення тощо. Що ж до публічно-правових фондів, то тут можна назвати такі з них, як Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Фонд соціального захисту інвалідів, Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву тощо. Перерахованих суб'єктів об'єднує той факт, що всі вони утворені державою або органами місцевого самоврядування для реалізації публічних функцій. Публічно-правові організації й публічно-правові фонди в процесі свого функціонування можуть використовувати як адміністративно-правовий (адміністративний акт, адміністративний договір тощо), так і приватноправовий інструментарій (угоди), що, однак, не змінює їх публічно-правової природи.

Досить часто у визначеннях публічної адміністрації згадується й про суб'єкта делегованих повноважень. Введення цього поняття в правовий обіг було здійснено через положення Кодексу адміністративного судочинства України [11], в якому, наприклад, у п. 7 ч. 1 ст. 3 зазначено, що суб'єктом владних повноважень є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, також на виконання делегованих повноважень. Однак, як знову ж таки показує аналіз наукової й навчальної літератури з адміністративного права, згадана категорія є майже нерозробленою вітчизняними авторами, що, зрозуміло, викликає проблеми щодо користування нею. Так, наприклад, у літературі лише зазначається, що "...делегування повноважень недержавним інституціям має здійснюватися прозоро, через механізми відкритих тендерів тощо. Передача публічних завдань повинна відбуватися разом з відповідним публічним фінансуванням на цю діяльність" [12, 257]. Однак відкритими при цьому залишаються питання про те, а які саме повноваження може бути делеговано? Як мають функціонувати згадані відкриті тендери? Хто буде нести відповідальність за неналежне виконання або невиконання делегованих повноважень? тощо. На всі ці питання ще має дати відповідь вітчизняна правова наука. Що ж до предмету нашої роз-

мови, то тут треба наголосити, що в разі, коли приватній особі органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування передається на виконання певна публічна функція, то така особа стає, відповідно, суб'єктом публічної адміністрації.

Отже, роблячи висновок з викладеного, зазначимо, що публічна адміністрація утворюється за рахунок: центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, публічно-правових установ і фондів, а також приватних осіб, у разі делегування їм окремих публічних функцій.

Література

1. Концепція Адміністративної реформи в Україні. - К.: Центр політико-правових реформ, 1998. - 60 с.
2. Административное право Украины: Учебник для студентов высш. учеб. заведений юрид. спец. / [Ю.П. Битяк, В.В. Богуцкий, В.Н. Гаращук и др.; Под ред. Ю.П. Битяка. - 2-е изд., перераб. и доп. - Х.: Право, 2003. - 576 с.
3. Рыжов В.С. К судьбе государственного управления // Государство и право. - 1999. - № 2. - С. 14-22.
4. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації / Т.М. Кравцова, А.В. Солонар // Форум права. - 2010. - № 4. - С. 522-525. - [Електронний ресурс]: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10ktmdpa.pdf>.
5. Авер'янов В.Б. Реформування українського адміністративного права: ґрунтовний привід для теоретичної дискусії // Право України. - 2003. - № 5. - С. 117-122.
6. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. - К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. - 254 с.
7. Проект Концепції реформування публічної адміністрації в Україні. - [Електронний ресурс]: http://www.pravo.org.ua/files/stat/Concept_public_admini stration.pdf.
8. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник: У 2-х т. / Ред. колегія В.Б. Авер'янов (голова). - К.: Юрид. думка, 2004. - Т. 1. - 2004. - 584 с.
9. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
10. Allgemeines Verwaltungsrecht / von Ulrich Hdfelin, Georg Myller, Felix Uhlmann. 5. vollstndig ьberarbeitete Auflage. - Verlag Schulthess, Zьrich, 2006. - 610 s.
11. Кодекс адміністративного судочинства України / Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 35-37. - Ст. 446.
12. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / В.Б. Авер'янов, М.А. Бояринцева, І.А. Кресіна та ін.; За заг. ред. В.Б. Авер'янова. - К.: Наук. думка, 2007. - 588 с.

Петров Є.В.
кандидат юридичних наук, доцент
Надійшла до редакції 20.08.2012

УДК 343.415

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЩОДО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ

Горяний С. В.

Сучасний етап розвитку державності в більшості країн світу характеризується тим, що виборчі права є реальним механізмом формування органів влади. Відповідно до цього значення виборчих прав і важливість їх кримі-

нально-правової охорони в країнах, які стали на шлях демократичного розвитку, не викликає сумніву. Адже, якщо правова система будь-якої демократичної країни передбачає інститут виборчих прав громадян, то прак-

© С.В. Горяний, 2012

Проблеми становлення правової демократичної держави

тично на кожній стадії виборчого процесу існує можливість конфліктів між його учасниками, які зумовлені як зіткненням їх інтересів, так і їх помилками, а нерідко й зловживаннями.

Порівняльний аналіз виборчих прав як об'єкта злочину за КК України й кримінальним законодавством зарубіжних країн дозволяє зробити узагальнення про використання законодавцями багатьох країн різних підходів до розуміння змісту охорони виборчих прав, що є метою цієї статті. Аналіз кримінального законодавства Азербайджану, Грузії, Киргизії, Вірменії, Білорусії, РФ, Казахстану, Таджикистану, Узбекистану, Естонії, Норвегії свідчить, що, як і в КК України, діяння, які посягають на виборчі права, відносять до злочинів проти особи й основних прав і свобод громадянина [1, 31].

Відповідно до ст. ст. 159-160 КК Азербайджану, ст. ст. 162-163 КК Грузії, ст. 139 КК Киргизії, ст. ст. 149 КК Вірменії, ст. 191 КК Білорусії, ст. 141 КК РФ, ст. 146 КК Казахстану, ст. 150 КК Таджикистану, ст. 147 КК Узбекистану, ст. ст. 161-162 Пенітенціарного кодексу Естонії, § 105-107 КК Норвегії кримінально караним є перешкодження здійсненню громадянином своїх виборчих прав і діяльності виборчої комісії. У статті 161 КК Азербайджану, ст. 164 КК Грузії, ст. 141 КК Киргизії, ст. ст. 150, 154 КК Вірменії, ст. 192 КК Білорусії, ст. ст. 141, 142-142¹ КК РФ, ст. 147 КК Казахстану, ст. 151 КК Таджикистану, ст. 146 КК Узбекистану, ст. ст. 163, 166 Пенітенціарного кодексу Естонії, § 108 КК Норвегії передбачено відповідальність за фальсифікацію виборчих документів, завідомо неправильний підрахунок голосів або порушення таємниці голосування. Крім цього в законодавстві цих країн є й інші норми, які передбачають відповідальність за порушення виборчих прав. Так за КК Киргизії (ст. 140) передбачена відповідальність за підкуп виборців кандидатом у Президенти Киргизької Республіки, кандидатом у депутати в органи державної влади всіх рівнів.

Досить своєрідно захищено як активне (право обирати), так і пасивне (бути обраним) виборче право громадян у ст. 151 КК Вірменії. Відповідно до її диспозиції кримінально-караним є розповсюдження наклепницьких даних про кандидата, партію (партійний блок) при проведенні виборів з метою введення виборців в оману. У статті 152 КК Вірменії "Порушення порядку складання списків виборців" об'єктом злочину є встановлений порядок формування списку виборців. Схожою за змістом ст. 158¹ КК України є ст. 153 КК Вірменії "Голосування більше одного разу або замість іншої особи". Безпосереднім об'єктом злочину тут є встановлений порядок проведення голосування.

Особливістю об'єкта злочину в ст. ст. 191-192 КК Білорусії є те, що ним також охоплюється встановлений порядок відклику депутатів всіх рівнів.

Цікавою в контексті кримінально-правової охорони виборчих прав є позиція законодавця РФ. Передусім слід зазначити, що зміст заборон, які передбачають відповідальність за порушення виборчих прав (ст. ст. 141-142¹ КК РФ) є досить близьким зі змістом відповідних норм у КК України. Особливістю КК РФ є те, що зокрема в ст. 141 КК РФ поряд з відповідальністю за перешкодження здійсненню виборчих прав або роботі виборчих комісій передбачено відповідальність за порушення таємниці голосування (ч. 1 ст. 141 КК РФ), а також незаконне втручання в роботу Державної автоматизованої системи РФ "Вибори", яка є аналогом Державного реєстру виборців

України (ч. 3 ст. 141 КК РФ). Указані заборони в КК України передбачені в різних статтях (ст. 158, 159 КК України). Іншою особливістю КК РФ, є те, що в диспозиціях ст. ст. 141-142¹ КК РФ, порівняно з наведеним законодавством вказаних країн, наведений досить широкий перелік заборон, які передбачають відповідальність за порушення виборчих прав на стадіях підготовки, проведення й встановлення результатів виборів.

Своєрідно кримінально правова охорона виборчих прав відображена в законодавстві Естонії. Слід відмітити чіткість нормативних формулювань, зрозумілість законодавчих конструкцій досліджуваних складів злочинів, що виключає потребу тлумачення окремих нормативних приписів, а також однозначність у їхньому розумінні, чого, на жаль, не можна сказати про диспозиції ст. ст. 157-160 КК України [1, 31].

Позитивним моментом є насамперед те, що в ст. 160 Пенітенціарного кодексу Естонії дається визначення сфери дії об'єкта кримінально-правової охорони: "Вибори за змістом цього розділу - це вибори до Державних Зборів та зборів місцевих управлінь". Тобто, цією вказівкою законодавець чітко визначив об'єкт кримінально-правової охорони й бланкетність відповідних статей. Іншою особливістю кримінального законодавства Естонії є те, що кримінально-правова охорона агітації під час проведення виборів представлена двома нормами - ст. 167 "Перешкодження передвиборчій агітації" і ст. 168 "Незаконна агітація". Указана обставина свідчить про змістовну охорону виборчих прав у законодавстві Естонії, зокрема такої їх складової, як права на виборчу агітацію, що, на жаль, не можна сказати про КК України. Норма про відповідальність за перешкодження веденню агітації була виключена з КК України [2].

Аналіз змісту КК ФРН, Австрії, Данії й Латвії свідчить, що злочини проти виборчих прав віднесено до глав (розділів), що містять злочини проти держави.

У § 107, 108 КК ФРН передбачена відповідальність за перешкодження здійсненню виборчого права. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію виборчих документів, результатів голосування або порушення таємниці голосування передбачено в § 107а, 107б, 107с КК ФРН. Поряд з цим, КК ФРН містить дві окремі норми, в яких передбачена відповідальність за обман кандидатів при здійсненні виборчих прав (§ 108а) і їх підкуп (§ 108б).

Як і Пенітенціарний кодекс Естонії, КК ФРН також визначає сферу дії об'єкта кримінально-правової охорони § 107-108б. Відповідно до § 108d сфера дії вказаних параграфів поширюється на вибори до органів народного представництва, вибори депутатів Європейського парламенту, інші вибори й голосування народу у Федерації, общинах або об'єднаннях общин, а також до первинних виборів в органи соціального страхування. Також до виборів або голосування прирівнюється підпис (на документах) при висуненні кандидатів на виборах або підпис (на документах) народної ініціативи. Тобто сфера дії кримінально-правової охорони злочинів проти виборчих прав у КК ФРН є ширшою, ніж у законодавстві Естонії, оскільки охоплює також і громадянські інституції.

Сфера дії § 262-268 КК Австрії поширюється на вибори Федерального президента, вибори в представницький орган загального характеру й у представницькі органи законних професійних представництв, на загальні й безпосередні вибори виконавчих органів общин, на вибори до Європейського парламенту, а також на все-

народне голосування (§ 261 КК Австрії). До виборів і всенародного голосування відповідно до § 261 КК Австрії прирівнюються висунення кандидатів на вибори або процес реалізації народної ініціативи. Кримінальна відповідальність за перешкоджання здійсненню виборчого права й проведенню виборів передбачена в § 262, 267 КК Австрії. Відповідно до § 266, 268 КК Австрії карається фальсифікація й порушення таємниці голосування при проведенні виборів. У § 263 КК Австрії передбачено відповідальність за введення в оману на виборах. Своєрідними в контексті кримінально-правової охорони виборчих прав у КК Австрії є § 264-265. Так у § 264 КК Австрії передбачено відповідальність за публічне розповсюдження неправдивих повідомлень про обставини, які можуть змусити особу утриматись від голосування або ж спонукати здійснювати своє виборче право чи право голосу певним чином. Особливістю наведеної норми є те, що кримінальна відповідальність передбачена лише за публічне розповсюдження таких повідомлень. Різновидом “скупування голосів” або підкупу виборців є склад злочину, передбачений у § 265 КК Австрії “Хабарництво на виборах або всенародному голосуванні”. Зміст вказаного діяння є досить незвичним у порівнянні з вітчизняним законодавством, оскільки відповідальності за хабарництво, у звичному нам розумінні, підлягає лише спеціальний суб’єкт - службова особа. Натомість, суб’єктом злочину, передбаченого § 265 КК Австрії, є будь-яка особа.

Кримінальна відповідальність за перешкоджання проведенню виборів у КК Данії передбачена в § 116. Особливістю диспозиції вказаної норми є те, що вона поряд з іншими об’єктивними ознаками складу злочину містить вказівку на сферу її дії. Так карається перешкоджання проведенню виборів у Парламент, в Асамблею Фарерських островів або в муніципальні чи в будь-які інші державні ради або органи. Кримінально-правовий захист виборчих прав представлений також і в § 117 КК Данії. У диспозиції вказаного параграфу передбачена відповідальність за: незаконне отримання дозволу для себе або інших осіб прийняти участь у голосуванні; шляхом незаконного примусу, позбавлення волі або використовуючи будь-які переваги, схилення будь-якої іншої особи до голосування певним чином або утримання від голосування; обман або підкуп під час виборів; отримання або вимагання грошової винагороди за голосування певним чином або утримання від голосування.

КК Латвії містить три статті (90-92), які передбачають відповідальність за порушення виборчих прав. У статті 90 КК Латвії передбачено відповідальність за перешкоджання здійсненню виборчих прав. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію виборчих документів, неправильний підрахунок результатів голосування, а також порушення таємниці голосування передбачена в ст. 92 КК Латвії. Поряд з цим зазначимо, що як і в ст. 151 КК Вірменії та § 264 КК Австрії, у ст. 92 КК Латвії передбачена кримінальна відповідальність за розповсюдження завідомо неправдивих відомостей про кандидата в депутати шляхом їхньої публікації або іншим способом.

Злочини проти виборчих прав громадян у КК Болгарії й Туреччини містяться в главах про злочини проти політичних прав громадян. У статті 169б КК Болгарії передбачено відповідальність за перешкоджання шляхом насильства, погроз або іншим способом реалізації конституційних політичних прав. Відповідно до ст. 174 КК Туреччини карається особа, яка перешкоджає пов-

ному або частковому здійсненню іншою особою її політичних прав. До політичних прав законодавство Болгарії та Туреччини, зокрема, відносить і виборчі права.

Заборони, які передбачають відповідальність за злочини проти виборчих прав громадян у КК Швеції, Швейцарії, Польщі та Іспанії, передбачені різними розділами (главами). Стаття 8 КК Швеції міститься в Главі 17 “Злочини проти суспільної діяльності”. Відповідно до диспозиції вказаної норми карається особа, яка під час виборів на публічну посаду намагається перешкоджати голосуванню або вплинути на його результати або іншим чином незаконно втручається в голосування. Крім цього, у ст. 8 КК Швеції передбачено відповідальність за отримання, обіцянку отримання або вимогу отримання неправомірної вигоди за голосування певним чином або утримання від голосування.

Кримінальний кодекс Швейцарії 1937 р. містить розділ XXIV “Проступки проти волі народу”, який складається з 6 статей (279-283), кожна з яких передбачає відповідальність за порушення виборчих прав. Кримінально-карним за КК Швейцарії є порушення або перешкоджання виборам (ст. 279), перешкоджання здійсненню виборчого права, примус не використовувати право голосу або використовувати його певним чином (ст. 280). Обов’язковою ознакою об’єктивної сторони вказаних складів злочинів є використання насильства або погрози спричиненню шкоди. Ненасильницькими складами злочинів проти виборчих прав за КК Швейцарії є підкуп на виборах (ст. 281), фальсифікація результатів виборів (ст. 282), полювання на голоси виборців (ст. 282 bis), порушення таємниці голосування (ст. 283). Якщо діяння, передбачені ст. ст. 281, 282, 283 КК Швейцарії, за своїм змістом є подібними до відповідних діянь, передбачених в КК України, то особливою в цьому контексті є ст. 282 bis КК Швейцарії. У цій статті законодавець Швейцарії досить детально забезпечив кримінально-правовою охороною процес проведення голосування. Також передбачено відповідальність за полювання на голоси виборців, тобто планомірний збір виборчих бюлетенів, їхнє заповнення або зміну, а також розповсюдження виборчих бюлетенів.

Кримінальна відповідальність за порушення виборчих прав у КК Польщі передбачена в Главі XXXI “Злочини проти виборчих прав та референдума”. Вона містить склади злочинів, які передбачають відповідальність за внесення незаконних змін до списків кандидатів на виборчі посади (ст. 248), за перешкоджання проведенню зборів, які передують голосуванню, вільному здійсненню права голосувати, підрахунку голосів (ст. 249), за здійснення незаконного впливу при голосуванні (ст. 250), порушення таємниці голосування всупереч волі голосуючого (ст. 251).

Особливістю КК Іспанії є те, що в ньому відсутні статті, які передбачають відповідальність за порушення виборчих прав громадян [3, 150]. У статті 39 КК Іспанії передбачено покарання у вигляді позбавлення прав, також права голосувати. Поряд із цим у ст. 44 передбачено обмеження у вигляді позбавлення засудженого пасивного виборчого права. Тобто, засуджена особа втрачає можливість обрання на державні посади протягом усього строку дії вироку. Розділ 21 КК Іспанії “Злочини проти Конституції” містить ст. 542, де передбачена відповідальність за перешкоджання службовою особою здійснювати громадянські права, до яких належать і виборчі права. У розділі 22 КК Іспанії “Злочини проти

Проблеми становлення правової демократичної держави

суспільного порядку” передбачена відповідальність за тяжке порушення суспільного порядку на виборчій діяльності (ст. 558), а також за тяжке порушення суспільного порядку з метою перешкодження здійсненню громадянських прав (ст. 559) [1, 32]. Крім того, слід зазначити й те, що ст. 472 розділу XXI “Злочини проти Конституції” містить склад злочину, охоплюваний узагальнюючим терміном “повстання”. Серед діянь, які законодавець вважає повстанням, фігурують і вчинені відкрито та із застосуванням насильства дії, спрямовані на перешкодження вільному проведенню виборів претендентів на державні посади [3, 150].

Викладене свідчить про окремі спільні й відмінні моменти в кримінально-правовому захисті виборчих прав за законодавством зарубіжних країн і України. При цьому в контексті нашого дослідження вважаємо за доцільне окремо зупинитися й на особливостях визначення об’єкта досліджуваних злочинів у диспозиціях кримінальних законів зарубіжних країн. Так у назві розділу V Особливої частини КК України й диспозиції ст. 157 КК України законодавцем об’єкт злочинів визначається через поняття “виборчі права”. Подібним чином об’єкт злочину захисту представлений у КК ФРН (§ 107), Азербайджану (ст. 159), Киргизії (ст. 139), Вірменії (ст. 149), Казахстану (ст. 146), Таджикистану (ст. 150), Росії (ст. 141), Швейцарії (ст. 279), Швеції (ст. 8). У КК Естонії (ст. 162), Литви (ст. 172), Латвії (ст. 90), Австрії (§ 262-263), Білорусії (ст. 191), Узбекистану (ст. 147) об’єкт досліджуваних злочинів є більш конкретизованим. Законодавці вказаних держав для визначення об’єкта злочину вживають поняття “право обирати та бути обраним”.

Відповідно до ст. 248 КК Польщі об’єкт злочину визначений через поняття “вибори в Сейм, Сенат, вибори Президента Республіки Польща”. Як бачимо, законодавець визначає об’єкт злочину вказівкою на відповідні види виборів. Схожим за своїм змістом зі ст. 248 КК Польщі, є об’єкт злочину, передбачений у § 116 КК Данії - “проведення виборів в Парламент, в Асамблею Фарерських островів або в муніципальні чи в будь-які інші державні ради або органи”. У § 105-108 КК Норвегії об’єкт злочинів проти виборчих прав громадян представлений поняттям “голосування”. Зміст вказаного поняття охоплює як виборче право, так і право на участь у референдумі. Об’єкт злочину, передбаченого ст. 162 КК Грузії, визначений через поняття “волевиявлення на виборах”. У статті 174 КК Туреччини й ст. 1696 КК Болгарії об’єкт злочину ідентифікується поняттям “політичні права”. Як вже зазначалося до політичних прав законодавства Болгарії та Туреччини, зокрема, відносять і виборчі права.

Слід зазначити, що право на таємницю голосування, як складову виборчого права, забезпечено кримінально-правовим захистом у законодавстві майже всіх досліджуваних країн. Для цього у диспозиціях відповідних норм, як і в ст. 159 КК України, уживається поняття “таємниця голосування”. У законодавстві Естонії, Білорусії та Узбекистану як складова частина виборчих прав передбачений захист передвиборчої агітації. Відповідно до цього диспозиції ст. 167 Пенітенціарного кодексу Естонії, ст. 191 КК Білорусії й ст. 147 КК Узбекистану містять поняття “передвиборча агітація”.

Отже, викладене дозволяє зробити нам наступні узагальнення:

- по-перше, порівняльно-правовий аналіз законодавчого закріплення злочинів проти виборчих прав у КК України й кримінальному законодавстві зарубіжних країн дозволив визначити різні підходи законодавців досліджуваних країн щодо кримінально-правової охорони виборчих прав і особливостей їх визначення, як об’єкта злочину в диспозиціях відповідних статей;

- по-друге, об’єм криміналізації діянь, які порушують виборчі права громадян, зумовлений особливостями виборчої системи й порядку проведення голосування, встановленими законодавством тієї чи іншої країни;

- по-третє, спільною для законодавства більшості країн є норма, яка передбачає відповідальність за перешкодження здійсненню виборчих прав. Право на проведення передвиборчої агітації отримало свій захист у законодавстві Естонії, Білорусії та Узбекистану. Захистом забезпечені також і стадії підготовки й проведення виборів. На етапі підготовки й проведення виборів кримінально-карним є фальсифікація виборчих документів. При проведенні голосування кримінально-правовим захистом у законодавстві всіх досліджуваних країн забезпечено таємницю голосування. Передбачено відповідальність і за незаконну участь у голосуванні. На завершальному етапі виборів можлива відповідальність за фальсифікацію їх результатів;

- по-четверте, об’єкт злочинів проти виборчих прав законодавці досліджуваних країн у диспозиціях відповідних статей визначають по-різному. Переважно об’єкт злочину позначається поняттями “право обирати та бути обраним” або “виборче право”.

Право на таємницю голосування, як складову виборчого права, забезпечено кримінально-правовим захистом у законодавстві майже всіх досліджуваних країн. Для цього в диспозиціях відповідних норм вживається поняття “таємниця голосування”. У законодавстві Естонії, Білорусії та Узбекистану, як складова частина виборчих прав, передбачений захист передвиборчої агітації. Відповідно до цього диспозиції ст. 167 Пенітенціарного кодексу Естонії, ст. 191 КК Білорусії й ст. 147 КК Узбекистану містять поняття “передвиборча агітація”.

Література

1. Семенюк О.О. Кримінально-правова характеристика порушення законодавства про референдум. - К.: НВП “ІНТЕРСЕРВІС”, 2012. - 212 с.

2. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів України щодо відповідальності за порушення виборчих прав громадян: Закон України від 23 лютого 2006 р. // Офіційний вісник України. - 2007. - № 44. - Ст. 1775.

3. Лихова С., Медіна Л. Відповідальність за порушення виборчих прав громадян передбачена кримінальним законодавством деяких зарубіжних країн // Право України. - 2002. - № 5. - С. 149-151.

Горяний С.В.

*здобувач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ
Надійшла до редакції 23.08.2012*